

ARTERIAL GIPERTENZIYAGA BOG‘LIQ KARDIOMORFOLOGIK O‘ZGARISHLAR

Burxonidinova Shohida Dilshodbek qizi

TDTU 2-son davolash fakulteti 325-B guruh talabasi

Xoliyeva Nigora Xudayberdiyevna

TDTU, EMU Patologik anatomiya kafedrası katta o‘qituvchisi

Annotatsiya: Arterial gipertenziya surunkali kechuvchi kasallik bo‘lib, yurakda progressiv kardiomorfologik o‘zgarishlarni yuzaga keltiradi. Uzoq davom etuvchi gemodinamik zo‘riqish natijasida miokarda birlamchi kompensator gipertrofiya, keyinchalik esa fibroz, mikrovaskulyar skleroz va degenerativ-nekrotik jarayonlar rivojlanadi.

Ushbu maqolada gipertenziyaga xos yurakning makroskopik, mikroskopik va ultrastrukturaviy darajadagi patologik o‘zgarishlari, ularning rivojlanish mexanizmlari hamda klinik-patologik ahamiyati batafsil yoritilgan. Mikropreparatlar asosida kardiomiositlar gipertrofiyasi, yadrolarning morfologik o‘zgarishlari, interstisial va perivaskulyar fibroz, shuningdek tomir devorlaridagi arterioloskleroz jarayonlari tahlil qilingan.

Kalit so‘zlar: Arterial gipertenziya; gipertenziv yurak kasalligi; patologik anatomiya; kardiomiosit gipertrofiyasi; miokard fibroz; mikropreparat.

Kirish (Patomorfologik yondashuv)

Arterial gipertenziya yurakning strukturaviy qayta qurilishi bilan kechuvchi asosiy kasalliklardan biridir. Patologik anatomiya fanida ushbu holat “**Gipertenziv**

yurak kasalligi” nomi ostida o‘rganiladi. Bosimning uzoq muddatli oshishi yurak mushagini doimiy mexanik stress ostida qoldirib, hujayra va to‘qima darajasida qaytmas morfologik o‘zgarishlarga olib keladi.

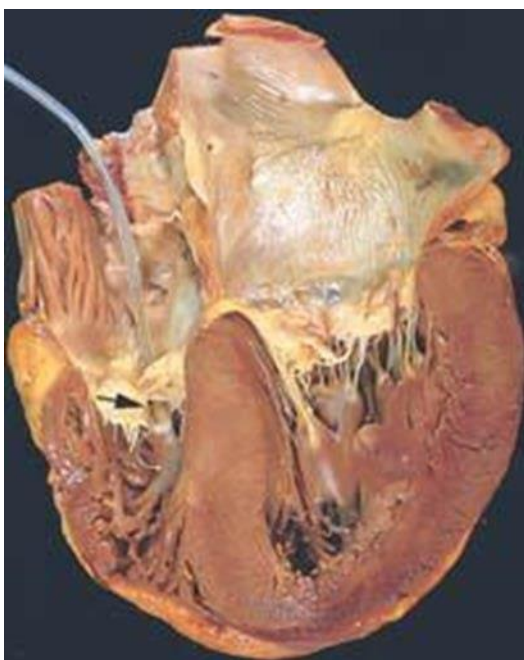
1. Yurakning Makroskopik o‘zgarishlari

1.1. Yurak massasining oshishi (kardiomegaliya)

Autopsiya yoki operatsion materialda gipertenziv yurak quyidagi belgilar bilan tavsiflanadi:

- Yurak massasi 400–600 g va undan yuqori
- Yurak shaklining dumaloqlashuvi
- Apex cordis chap va pastga siljigan

Bu holat miokard gipertrofiyasi natijasidir.

Chap qorincha miokardining gipertrofiyasi. Yurak o‘lchamlari, asosan, chap qorincha devorchasi hisobiga kattalashgan, kesilganda miokard qalinligi 2 sm (normada - 0,8-1,2 sm), trabekulyar va so‘rg‘ichsimon muskullar hajmi kattalashgan. Yurak bo‘shliqlari toraygan, bu kompensator gipertrofiyadan darak beradi.

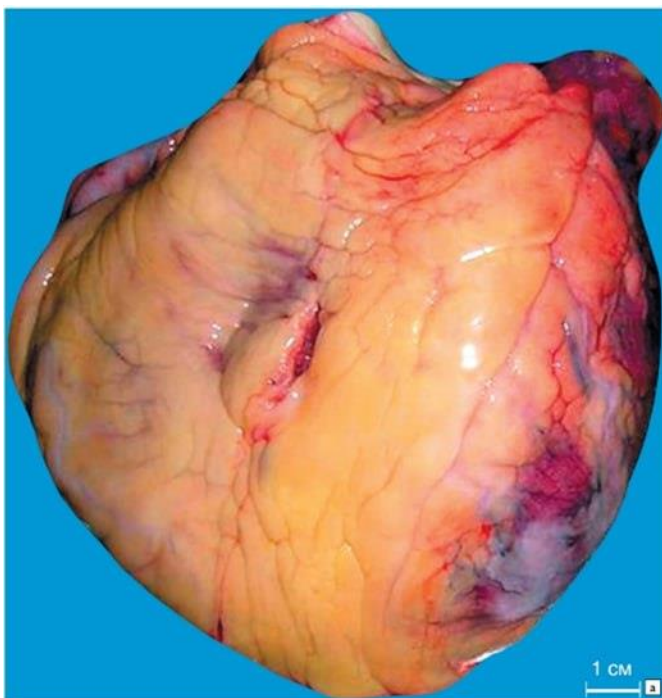
1.2. Chap qorincha konsentrik gipertrofiyasi

Arterial gipertenziya uchun patognomonik belgi:

- Chap qorincha devori qalinligi: 1,8–2,5 sm
- Qorincha bo'shlig'i dastlab toraymagan
- Interventrikulyar to'siq qalinlashgan

Bu holat bosim yuklamasiga javob sifatida rivojlangan kompensator reaksiyadir.

“Yurak gipertrofiyasi(Miokard gipertrofiyasi)”. Dekompensatsiya bosqichida yurakdagi o'zgarishlar:yurak bo'shashgan konsistensiyada, stolda “qatlamlarga ajraladi”, uning vazni va hajmi kattalashgan, uchi yumaloqlangan(miogen dilatatsiya). Kesilganda miokard kulrang-qizg'ish rangda,asosan, chap qorincha devorlari qalinlashgan,

trabekulyar va so'rg'ichsimon muskullarninghajmi kattalashgan, chap qorincha bo'shlig'i kengaygan.

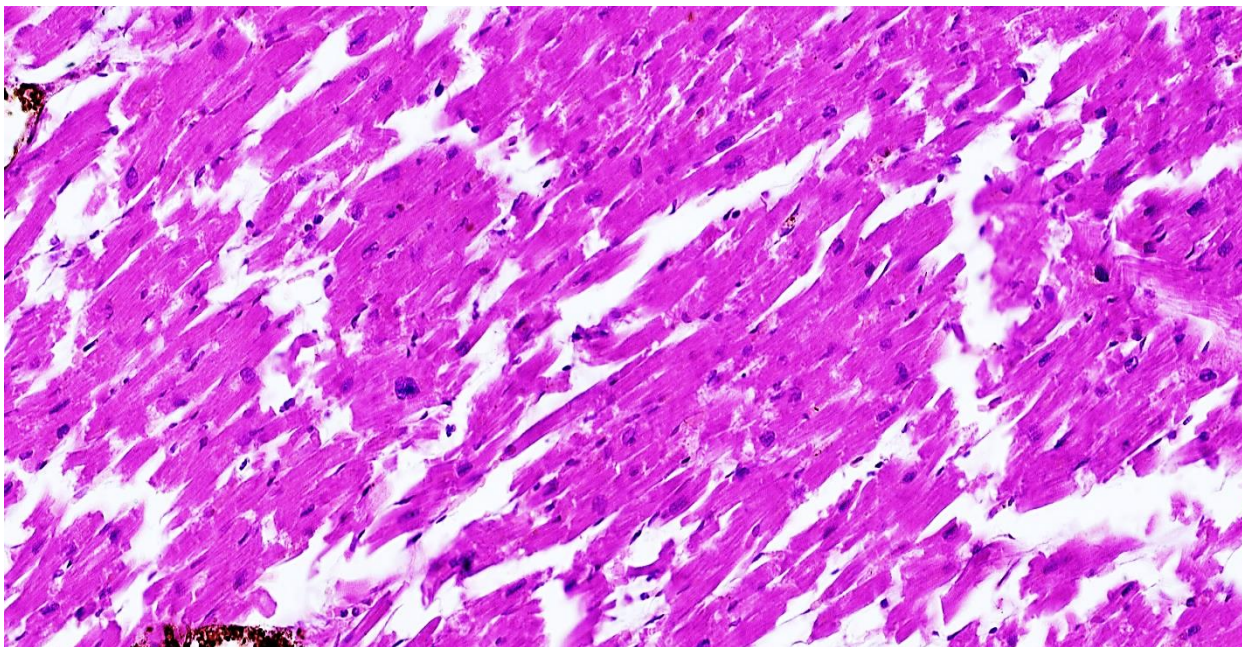
3. Dekompensatsiya bosqichida makro ko'rinish

Kasallik uzoq davom etsa:

- Chap qorincha kengayadi (eksentrik gipertrofiya)
- Yurak bo'shliqlari dilatatsiyalanadi
- Miokard bo'shashgan, rangsiz, zichligi kamaygan

Bu holat surunkali yurak yetishmovchiligining morfologik asosi hisoblanadi.

2. Miokardning Mikroskopik o'zgarishlari

33 yoshli erkak jinsli murda yuragi. Miokardda destruksiya va diskompleksatsiya aniqlanadi. Kardiomiotsitlarni qo'shuvchi disklari (nexus) oralig'i keskin kengaygan va deformatsiyaga uchragan. Bo'yoq G.E. O'lchami 10x10.

Mikropreparatda aniqlanadi:

- Mushak tolalarining yo'g'onlashishi
- Hujayra diametrining keskin ortishi
- Miofibrillarning ko'payishi

Giperplaziya emas, aynan gipertrofiya kuzatiladi, chunki kardiomiositlar bo'linmaydi.

2.2. Yadro morfologik o'zgarishlari

Kardiomiosit yadrolari:

- Kattalashgan

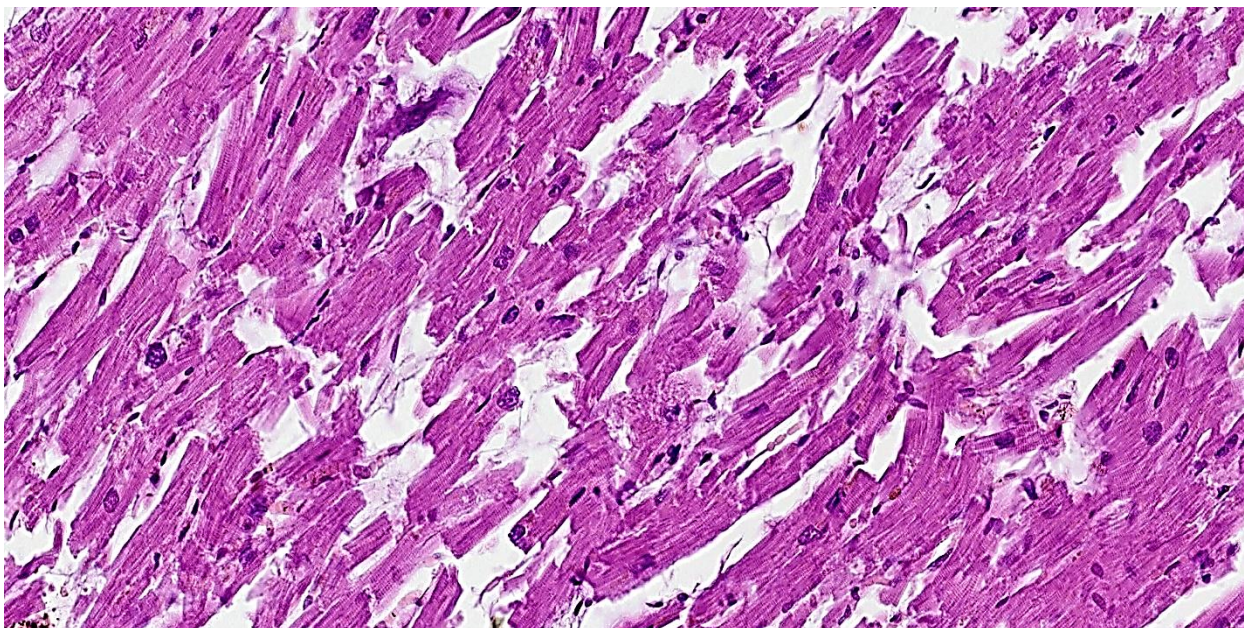
- Giperkrom bo‘yalgan
- To‘g‘ri burchakli, “qutisimon” (*boxcar nuclei*)

Bu belgi gipertenziyaga juda xos.

Miokard stomasida:

- Kollagen tolalar ko‘paygan
- Mushak tolalari orasida bo‘shliqlar kengaygan
- Yurak mushagi elastikligi keskin kamaygan

Masson trixromda fibroz sohalar **ko‘k rangda** bo‘yaladi.

33 yoshli erkak jinsli murda yuragi. Miokardda destruksiya va diskompleksatsiya aniqlanadi. Kardiomiotsitlarni qo‘shuvchi disklari (neksus) oralig‘i keskin kengaygan va deformatsiyaga uchragan. Bo‘yoq G.E. O‘lchami 10x10.

Kichik arteriyalar va arteriolalarda:

- Media qavatining qalinlashishi

- Lümen torayishi
- Gialinoz va skleroz

2.5. Degenerativ va nekrotik jarayonlar

Kech bosqichlarda:

- Donador va yog‘li distrofiyalar
- Vakuolizatsiya
- Kichik nekroz o‘choqlari
- Kardiomiosit apoptozi

Bu belgilar yurak funksiyasining pasayishini izohlaydi

3. Ultrastrukturaviy (Elektron Mikroskopiya) o‘zgarishlar

Mitoxondriyalar soni ortadi, keyin distrofiyaga uchraydi.

Sarkomerlar dezorganizatsiyasi.

Sarkoplazmatik retikulum kengayishi.

Kalsiy almashinuvi buzilishi.

Bu o‘zgarishlar sistolik va diastolik disfunktsiya bilan bevosita bog‘liq.

4. Patogenez (Morfologik asoslar)

Arterial gipertenziyada:

1. Kardiomiosit mexanik stress ostida qoladi
2. Protein sintezi $\uparrow$ $\rightarrow$ gipertrofiya
3. Kislород yetishmovchiligi

4. Fibroz + ishemik shikastlanish

5. Yurak yetishmovchiligi

Xulosa

Patologik anatomiya nuqtayi nazaridan arterial gipertenziya yurakning chuqur va bosqichma-bosqich morfologik qayta tuzilishi bilan kechadi. Dastlab kompensator gipertrofiya rivojlansa, keyinchalik fibroz, mikrovaskulyar skleroz va degenerativ-nekrotik jarayonlar ustunlik qiladi. Ushbu o'zgarishlar klinik jihatdan yurak yetishmovchiligi va ishemik yurak kasalligiga olib keladi. Mikropreparatlar yordamida aniqlanadigan belgilar gipertenziviyaga xos patognomonik mezonlar hisoblanadi.

Foydalanilgan Adabiyotlar (Ingliz)

1. Kumar V., Abbas A., Aster J. *Robbins and Cotran Pathologic Basis of Disease*. Elsevier, 2021.
2. Schoen F.J. *Cardiovascular Pathology*. Elsevier, 2019.
3. Messerli F.H. Hypertensive Heart Disease. *JACC*, 2019.
4. Falk E. Pathology of Hypertension. *Heart*, 2020.
5. Hill J.A., Olson E.N. Cardiac Remodeling. *NEJM*, 2020.
6. Braunwald E. *Heart Disease*. Elsevier, 2022.
7. Schiffrin E.L. Vascular Remodeling in Hypertension. *Hypertension*, 2018.
8. Hasleton P.S. *Spencer's Pathology*. Cambridge, 2018.